

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Нестеренко Тетяни Василівни «Кримінологічна характеристика та запобігання домашньому насильству, що вчиняється відносно жінок в Україні», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 Право (галузь знань 08 Право)

Дисертаційне дослідження Нестеренко Тетяни Василівни «Кримінологічна характеристика та запобігання домашньому насильству, що вчиняється відносно жінок в Україні», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), виконана у Донецькому державному університеті внутрішніх справ. Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол від 30 листопада 2022 року № 4). Тема відповідає науковому напрямку «кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» в межах спеціальності 081 «Право».

Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Нестеренко Т.В. на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання домашньому насильству, що вчиняється відносно жінок в Україні» підготовлений за результатами попереднього розгляду цієї дисертації та публічної презентації Нестеренко Т.В. наукових результатів зазначеної дисертації, який відбувся 15 травня 2026 року на засіданні кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ.

Рецензенти:

1) завідувач кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Удод А.М.;

2) доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Драгоненко А.О.

За результатами засідання було складено наступний висновок.

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Актуальність дисертаційного дослідження Нестеренко Т.В. зумовлена високим рівнем суспільної небезпечності домашнього насильства, значною поширеністю таких кримінальних правопорушень та особливою вразливістю жінок як основної категорії потерпілих. Динаміка облікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 126-1 КК України, засвідчує недостатню ефективність наявних кримінально-правових і кримінологічних заходів її запобігання.

Особливої актуальності проблема набуває в умовах повномасштабної збройної агресії проти України, яка спричинила істотні соціально-економічні та психологічні трансформації, вимушене переміщення населення, розрив соціальних зв'язків, зростання рівня психологічного напруження та появу нових детермінант домашнього насильства. Відтак сучасні умови потребують переосмислення причин і умов учинення домашнього насильства щодо жінок та формування адекватної сучасним викликам системи його запобігання.

Актуальність дослідження посилюється також необхідністю подальшого вдосконалення кримінального законодавства України у сфері протидії домашньому насильству, зокрема положень ст. 126-1 КК України, та забезпечення його узгодженості з міжнародними та європейськими стандартами. У дисертації обґрунтовано низку пропозицій щодо вдосконалення кримінально-правових засобів реагування, криміналізації окремих суспільно небезпечних діянь, а також розвитку загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів запобігання.

Водночас, попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених загальним проблемам протидії домашнього насильства, у кримінологічній науці недостатньо комплексних досліджень, предметом яких є саме запобігання домашньому насильству щодо жінок в Україні, його сучасні детермінанти, кримінологічна характеристика особи кривдника, особливості латентності в умовах воєнного стану та ефективність наявних заходів запобігання.

З огляду на викладене, актуальність дисертації Нестеренко Т.В. визначається поєднанням практичної потреби у підвищенні ефективності протидії домашньому насильству щодо жінок, необхідності вдосконалення кримінального законодавства та наукової потреби у комплексному кримінологічному дослідженні зазначеного явища з урахуванням сучасних умов функціонування українського суспільства в період воєнного стану.

2. Наукова новизна результатів дослідження.

Дисертація Нестеренко Т.В. є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, в якому надається кримінологічна характеристика домашнього насильства, що вчиняється щодо жінок в Україні, а також запропонований комплекс заходів, спрямованих на запобігання таким кримінальним правопорушенням. У роботі виявлено та обґрунтовано сукупність нових положень, висновків і рекомендацій, зокрема:

вперше:

- аргументовано доцільність доповнення ст. 126-1 КК України такими кваліфікуючими ознаками як: 1) вчинення таких дій щодо неповнолітньої особи або вагітної жінки; 2) вчинення таких дій щодо малолітньої особи або особи із інвалідністю; 3) вчинення таких дій особою, яку вже було засуджено за домашнє насильство або кримінальні правопорушення, що із ним пов'язані; 4) вчинення таких дій у присутності дитини; 5) вчинення таких

дій, поєднаних із незаконним позбавленням волі, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень;

- доведено доцільність криміналізації незаконного систематичного переслідування, вчиненого щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до психологічних страждань та/або погіршення якості життя потерпілої особи.

удосконалено:

- типові кримінологічні ознаки особи, що вчиняє домашнє насильство щодо жінок в Україні: чоловік (86,3 %), 40–54 років (43,4 %), із базовою середньою та профільною середньою освітою (75,8 %), працездатний, але такий, що ніде не працює та не навчається (82,8 %), громадянин України (99,3 %). З морально-психологічної сторони характеризується таким: 1) відсутність емпатії; 2) низька здатність до саморефлексії; 3) схильність до зловживання алкогольними та наркотичними речовинами; 4) відсутність базових уявлень про інститут родини та його цінності; 5) незадовільний рівень статевого виховання. Кримінально-правові ознаки, здебільшого відсутні. Найбільш розповсюдженою є вчинення домашнього насильства у стані алкогольного сп'яніння;

- комплекс заходів загальносоціального запобігання домашньому насильству, яке вчиняється щодо жінок, які диференційовані на такі: 1) створення/розвиток програм економічної та фінансової грамотності, а також навчання жертв основам професійного розвитку та особистісного становлення; 2) створення курсів підвищення кваліфікації для фахівців, які працюють за напрямом взаємодії із жертвами домашнього насильства, з метою забезпечення їх здатності до орієнтування у такого роду питаннях; 3) створення психо-корекційних програм, орієнтованих у першу чергу на роботу з чоловіками, які є основною цільовою групою; 4) заохочення кіно- та відеопродукції, яка популяризує здорові стосунки та не романтизує насильство в родині; 5) виховання культури втручання, яка унеможливлуватиме ігнорування насильства третіми особами; 6) визначення запобігання домашньому насильству пріоритетом національної безпеки та соціальної політики; 7) забезпечення міжвідомчої координації між суб'єктами, які залучені до запобігання домашньому насильству, їх участі у міжнародних програмах та ініціативах; 8) інтеграція проблеми домашнього насильства в оборонну політику шляхом посилення ролі офіцерів із гендерних питань, розробка та впровадження внутрішніх процедур реагування та випадки насильства в родинах військовослужбовців, забезпечення системного контролю стану психічного здоров'я військовослужбовців, а також – визнання взаємозв'язку між бойовим стресом, посттравматичним розладом та підвищенням ризику насильства в родині; використання практик НАТО щодо гендерної рівності та протидії насильству;

- перелік видів кримінальних правопорушень, які можна віднести до таких, що пов'язані із домашнім насильством, до яких віднесено: кримінальні правопорушення, передбачені статтями 134, 151-2, ч. 2 ст. 152,

ч. 2 ст. 153, 390-1, а також ст. 121, 122, 125 Кримінального кодексу, якщо вони вчинені щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;

- види та розміри покарань, передбачених у санкції ст. 390-1 Кримінального кодексу України, що аргументовано низькою ефективністю покарання у виді пробаційного нагляду, яка підтверджується значним зростанням кількісного показника таких суспільно небезпечних діянь протягом 2024-2025 років.

набули подальшого розвитку:

- аргументи щодо доцільності застосування до осіб, які вчинили домашнє насильство, електронних засобів контролю та внесення відповідних змін у національне законодавство;

- аргументи щодо доцільності виключення кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, із переліку кримінальних правопорушень, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення;

- аргументи щодо доцільності доповнення ст. 126-1 КК України приміткою, у якій має бути визначено перелік кримінальних правопорушень, які можуть вважатися такими, що пов'язані із домашнім насильством.

3. Теоретичне і практичне значення отриманих наукових результатів дослідження.

Одержані у роботі результати дослідження становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у:

- законотворчій діяльності – під час удосконалення нормативно-правових актів щодо запобігання кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи;

- науково-дослідній сфері – для вирішення проблем протидії кримінальним правопорушенням проти життя та здоров'я особи (акт впровадження у науково-дослідну діяльність Донецького державного університету внутрішніх справ від 08 квітня 2026 року);

- правозастосовній діяльності – для підготовки рекомендацій, цільових програм (планів) та стратегій з питань протидії кримінальним правопорушенням життя та здоров'я особи;

- освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичних комплексів з кримінального права та кримінології та викладання відповідних освітніх компонент (акт впровадження в освітній процес Донецького державного університету внутрішніх справ від 08 квітня 2026 року).

4. Наукові публікації, у яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження, та повнота їх опублікування.

Основні наукові результати дисертації Нестеренко Т.В. на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання домашньому насильству, що вчиняється відносно жінок в Україні» відображено у 5 працях, з яких 3 – це

статті в наукових фахових виданнях України та 2 – матеріали науково-практичних конференцій, які розкривають основний зміст дисертації, серед яких:

1. Нестеренко Т.В. Причини та умови, що впливають на вчинення домашнього насильства відносно жінок в Україні. *Юридичний бюлетень*. Випуск 29. 2023. С. 316-326.

2. Нестеренко Т.В. Об'єктивні ознаки домашнього насильства. *Право та державне управління*. № 1. 2025. С. 446-451.

3. Нестеренко Т.В. Підстави криміналізації домашнього насильства в Україні. *Держава та регіони*. № 1 (87). 2025. С. 254-261.

Зазначені публікації містять належне обґрунтування отриманих наукових результатів, опубліковані у виданнях, кількість та рівень яких відповідає встановленим вимогам, характеризуються повнотою викладу матеріалів дисертації, опубліковані у різних випусках (номерах) наукових періодичних видань. Серед наведених публікацій немає таких, в яких повторюються наукові результати, опубліковані раніше в інших наукових публікаціях, що вже зараховані за темою дисертації. Опублікування результатів дисертації Нестеренко Т.В. на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання домашньому насильству, що вчиняється відносно жінок в Україні» відповідає вимогам, встановленим п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

5. Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження.

Основні положення та наукові висновки є обґрунтованими, базуються на аналізі літератури з тематики дослідження та узагальненні практики застосування національного законодавства (усього – 146 найменувань).

Структура дисертаційного дослідження Нестеренко А.О. відповідає визначеній меті та поставленим завданням дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Дисертація написана грамотно, оформлена згідно з чинними вимогами, передбаченими Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44). Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Мовностилістична культура роботи досить висока. Список використаних літературних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації зроблено з дотриманням вимог.

Загальний висновок

З урахуванням викладеного, представлена дисертаційна робота Нестеренко Тетяни Василівни на тему «Кримінологічна характеристика та запобігання домашньому насильству, що вчиняється відносно жінок в Україні» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» і може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

**Головуючий на засіданні
кафедри кримінального права
та кримінології факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування НПУ,
доктор юридичних наук, професор
26.05.2026**

Пилип ЄПРИНЦЕВ

Підпис директора інституту післядипломної освіти та заочного навчання Пилипа Єспринцева засвідчую.

**Т.в.о. начальника відділу
документування службової діяльності**

Вікторія МЕЛЬНИК